

ביאורים

564 ו- המקום והזמן של העולם הבא

מהדורת אור עציון

לאחר שעסקנו במהות השכר ובמהות העונש, נעסוק בשאלה השלישית ששאלנו, מהו המקום בו יהיה גמול השכר והעונש. מכיוון שבעולם הבא השכר והעונש לגוף ולנפש, חייב להיות מקום פיזי בו הוא יתקיים, מפני שגוף האדם, כמו כל דבר גשמי, צריך מקום. ולכן ה' יברא מקום חדש להיות מקום הגמול. אף שה' יברא מקום חדש, שיתכן והמציאות הפיזית שלו שונה מהמוכר לנו, הנביאים תיארו אותו במושגי העולם הזה, כמו: "ארץ" ו"שמים", כמו שאומר ישעיה (סו, כב): "כי כאשר השמים החדשים וארץ החדשה אשר אני עושה", בגלל שאלו המושגים היחידים שאנו מכירים כמגדירים מקום, ולכן קרבו זאת לשכלנו.

565 ויש לשאול, למה ה' בורא לצורך הגמול מקום חדש ולא גומל לאדם בעולם הזה? הסיבה לכך היא אופיו של העולם הזה. העולם הזה נברא כדי לספק לבני האדם מזון ומשקה, ולכן יש בו שדות לזריעה ואדמות לגנות, נהרות ונחלים לספק שתיה לבני האדם, ושישקו את הצמחים ובעלי החיים, מדרות למרעה ודרכים ללכת וכו', והכל נועד לספק מזון ושאר צרכי הגוף של האדם. בעולם הבא, שאין בו אכילה ושתיה ושאר הצרכים הגופניים, אין האדם צריך בו מרחבים עצומים, ולא ימים, נהרות, שדות וכו' אלא רק מקום להתקיים.

566 אף שהסברנו בפסוק "כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה" שה' יברא בעתיד עולם חדש בו ישכנו הצדיקים וכו', אין להסביר את הפסוק (ישעיה סה, יז): "כי הנני בורא שמים חדשים וארץ חדשה" שהובא לעיל במאמר ח פרק ו בדרך זו, מפני שהפסוק הזה עוסק בזמן המשיח והגאולה, שיהיו בעולם הזה. דבר זה מוכח מהפסוק הסמוך (פס' יח): "כי הנני בורא את ירושלים גילה ועמה מושו", שמוכן שאין הכוונה בו שהק' יברא ירושלים חדשה, אלא הכוונה שבני ישראל ישמחו בירושלים כאילו נבראה עיר חדשה.

567 הפסוק: "כי כאשר השמים החדשים..." מדבר על העולם הבא, ומתפרש כמשמעו ולא כמשל, כמו שנאמר בתהילים (קב, כו-כט): "לפנים הארץ יסדת ומעשה ידיך שמים, המה יאבדו ואתה תעמוד... ואתה הוא ושנותיך לא יתמו, בני עבדיך ישכנו" כלומר מכוון שיאבדו השמים והארץ הקיימים בעולם הזה, בהכרח יברא ה' ארץ חדשה ושמיים חדשים, כדי שיהיה מקום לצדיקים לשכון בו.

568 המדע העתיק סבר, שבני האדם זקוקים למזון כדי לחדש חוסרים בגוף הנוצרים מהאוויר המכלה את כוחם. ע"פ זה מסביר רס"ג, שבעולם הבא שאין בו אכילה ושתיה, חייב להיות אוויר אחר, שלא דורש מן האדם אנרגיה ומזון, ומכאן שהעולם הבא הוא בריאה חדשה.

569 ועתה נשיב לשאלה הרביעית, מה יהיה אופי הזמן בעולם הבא? בעולם הבא לא תהיה חלוקה ליום ולילה כי תמיד יהיה אור, משום שרק בעולם הזה אנו זקוקים ליום ולילה, היום נועד לכל הפעולות שהאדם צריך בהם אור כמו עבודה, הליכה בדרכים וכדו', והלילה מיועד למנוחת הגוף, התייעצויות וכו'. בעולם הבא אין צרכים גופניים, לכן אין צורך בלילה ותמיד יהיה אור. כמו כן לא תהיה חלוקה לחודשים ושנים, כי החלוקה הזו נועדה לצורך חישוב השכר עבור מלאכה, תשלום שכירות וכיו"ב, ובעולם הבא, שהוא רוחני לחלוטין, לא יהיו כל אלו.

לב הדברים

מקומות שונים יש בעולם: יש מקום שמתאים לגידול גפנים ויש מקום המתאים לבנות, ולהבדיל, יש מקום שמתאים לרוח הקודש ולנבואה ויש מקום שמתאים לשכר העולם הבא. מקום לגידול צמחים זקוק לתנאים פיזיים מדויקים, ומקום לשכר רוחני צריך מרחבים רוחניים מתאימים. לכן יש צורך לברוא מקום רוחני - כלומר 'מרחב רוחני' חדש - שבו יוכלו הצדיקים לקבל שכר על מעשיהם הטובים בעולם הזה.

באותו מובן יש להבין גם את הזמן שיהיה בעולם הבא. את הזמן בעולם הזה אפשר למדוד בכלים מתמטיים וכמותיים, לפי הצרכים שיש לנו כיום. למשל, גוף שידוכך כל ימות העולם לא יוכל לזכות למעלת הנפש, מפני שיש לנו צורך בגוף שאוכל ושותה לצורך הקיום. במציאות הרוחנית שתהיה בעולם הבא, הזמן יבטא רק את שינוי המצבים, בלי תלות בצרכים שמשנתנים במשך הזמן שחלף, וכך, למשל, הגוף יתרום וישתנה להיות במעלת הנפש באותו הזמן. במקום זמן יהיו בעולם הבא שינויי מצבים המחליפים את צרכינו הגשמיים.

ו- 564 וְכִינּוּן שְׂבָאֲרַתִּי שְׁתֵּי הַמְדוּת הָאֵלֶּה, צְרִיךְ (שְׁנַיִם) עַל הַשְּׂאֵלָה הַשְּׁלִישִׁית, וְהוּא הַמְאָמֵר בְּמִקּוֹם אֵלֶּה הַגְּמוּלִים וְהַעֲנוּשִׁים, כִּינּוּן שֶׁהֵם אֲדָם גּוֹפִים וְנַפְשוֹת, וְאֵי אֲפֹשֶׁר לָהֶם בְּלִי מְקוֹם יְנוּחוֹ בּוֹ, וּמִקִּיף שִׁיקִיפֶם, יְבָרָא לָהֶם הַבּוֹרָא וַיִּשְׁכְּנֵם בָּם. וְהַמְאָמֵר הַזֶּה מְבִיא אֵלָיו צָרַךְ הַנְּבָרָאִים, וְעַם זֶה שִׁסְפְּרֵי הַקִּדְשׁ זָכְרוּ אוֹתָהּ, אֶךְ קָרְאוּהוּ שְׁמִים וְאַרְץ לְהַקְרִיב אֶל הַבְּנֵי, מִפְּנֵי שְׂאִין אֲנוּ רוֹאִים כִּי אִם שְׁמִים וְאַרְץ, וְהוּא אֲמָרוּ (ישעיה סו, כב): כִּי כִּאֲשֶׁר הַשְּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאֲרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עוֹשֶׂה. 565 וְאֲמָרוּ בְּשֵׁר זָכְרוֹן הַמְּקוֹם, מַה אֲפִנֵי הַחֲקִמָה בְּשְׁמִים חֲדָשִׁים וְאַרְץ חֲדָשָׁה, וְלָמָּה לֹא גָמְלִם בְּמִקּוֹם הַזֶּה? הַיְדוּעֵ? וְאֲבָאֵר וְאֲמַר, מִפְּנֵי שֶׁהָאֲרֶץ לֹא הוֹכְנָה כִּי אִם לְצָרְכֵי הַמְּזוֹן, וְעַל כֵּן יֵשׁ בָּהּ שְׂדוֹת לְזָרַע וְגִנוֹת, וְנִהְרִים וְאֲפִיקִים לְהַשְׁקוֹת הָאֵילָנוֹת וְהַבְּהֵמוֹת, וְהֵיךְ וְהַנְּחָלִים לְמִטְרָא וּלְשֶׁטֶף, וּמִדְּבָרוֹת לְמַרְעֵה הַחַיּוֹת, וְדָרְכֵים לְהוֹלְכִים. וְהַצְּרִכְנוּ לְמִדּוֹר הַזֶּה לְכָל אֵלֶּה הַמּוֹתְרִים בָּלָם, בְּעִבּוֹר צְרִכְנוּ לְמִזוֹן וּלְקִנּוּן, אֲבָל מִדּוֹר הָעוֹלָם הַבָּא אֵין בּוֹ לֹא מִזוֹן וְלֹא קִנּוּן, וְאֵין צָרַךְ לְשְׂדוֹת וְלֹא לְצִמָּח, וְלֹא לְנִהְרוֹת וְלֹא לְהִרִים וְלֹא לְנַחֲלִים, וְלֹא לְכָל מַה שְׂדוּמָה לָזֶה, וְאֵין צְרִיף לְבִנֵי אֲדָם בְּעַת הַהִיא, כִּי אִם מִתְקַעֵּ וּמִקִּיף בְּלִבְדֵי, יְבָרְאוּהוּ לָהֶם כְּפִי אֲשֶׁר יִרְצֶה, וְהוּא הַמּוֹשֵׁב וְהַמְּקִיף אוֹתוֹ. 566 וְאֵין דוּמָה פְּרוּשׁ כִּי כִּאֲשֶׁר הַשְּׁמַיִם (שם), וּפְרוּשׁ אֲמָרוּ (שם סה, יז): כִּי הַנְּנִי בּוֹרָא שְׁמַיִם חֲדָשִׁים וְאַרְץ חֲדָשָׁה, כֵּל הַפְּסוּקָא הַהוּא בְּעַת הַיְשׁוּעָה, וְכֵאלוֹ חֲדָשׁ לָהֶם הָעוֹלָם עַל דְּרַף הַמְּשׁוּל, כֵּל שֶׁכֵּן שְׂאֲמָרוּ אַחֲרָיו (שם יח): כִּי הַנְּנִי בּוֹרָא אֶת יְרוּשָׁלַם גִּילָה וְעַמָּה מְשׁוּשׁ, וְאֵינְנוּ רוֹצֶה שִׁיחֲדָשׁ בְּרִיאַת יְרוּשָׁלַם, אֲבָל יְחַדָּשׁ לָהּ הַשְּׁמִיחָה, כִּי הַשְּׁלֵמָתוֹ גִּילָה וְעַמָּה מְשׁוּשׁ, וְכֵאלוֹ בְּרָאִם בְּשִׁמְחָה. 567 כִּי כִּאֲשֶׁר הַשְּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים, כִּינּוּן שֶׁהוּא בְּעוֹלָם הַבָּא, הוּא מְקוֹם וּמִקִּיף בְּאֵמֶת, יְבָרָאִם לְבִנֵי אֲדָם, וְיִמְחָה הַמִּתְקַעֵּ הַזֶּה וְהַמְּקִיף הַזֶּה, וְיִשְׁיִמֵם לְאֵין, כִּאֲשֶׁר פִּרְשׁ שָׁם (תהלים קב, כו-כט): לְפָנִים הָאֲרֶץ יִסְדַּת וּמַעֲשֶׂה יְדִיךְ שְׁמַיִם, הַמָּה יֵאָבְדוּ וְאֵתָהּ תַעֲמֹד, וְאֵתָהּ הוּא וּשְׁנוֹתֶיךָ לֹא יִתְמוּ, בְּנֵי עַבְדֶיךָ יִשְׁכּוֹנוּ. וְאֲמָרוּ יִשְׁכּוֹנוּ, אַחֲרֵי הַמְּחוֹת הַשְּׁמַיִם וְהָאֲרֶץ, מִחֵיב בְּרִיאַת מְקוֹם אַחֵר יִשְׁכּוֹנוּ בּוֹ. 568 וְעוֹד, בְּעִבּוֹר הָאֲוִיר אֲשֶׁר בֵּין שְׁתֵּי קְצוֹת הָאֵלֶּה, כִּבְרַת הַתְּבַרֵר לָנוּ שֶׁהוּא מוֹשֵׁף גּוֹפּוֹתֵינוּ, מַה שֶׁהַצְּרִיכְנוּ אֶל תְּמוּרָה תְּחַתִּיו מִהַמְּזוֹן, וּמִפְּנֵי שֶׁהָיוּ בְּנֵי אֲדָם בְּעוֹלָם הַבָּא אֵינֵם צְרִיכִים מִזוֹן, הַתְּחִיב שִׁיְהִי הָאֲוִיר לָהֶם שְׂלֵא כְּטַבַּע הָאֲוִיר הַזֶּה, עַד שֶׁלֹּא יִצְטָרְכוּ אֶל הַמְּזוֹן, וְכִאֲשֶׁר יְהִי שְׁתֵּי הַקְּצוֹת בְּטַבַּע הָאֵלֶּה כְּזֶה, שֶׁהָאֲוִיר הַמְּמַצֵּעַ בִּינֵיהֶם אֵינְנוּ זֶה הָאֲוִיר וְלֹא בְּטַבַּעוֹ.

569 אֵף אֵיךְ יְהִי הַזְּמַן אֲשֶׁר הוּא תְּשׁוּבַת הַשְּׂאֵלָה הַרְבִּיעִית? אֲמַר כִּי זְמַן כְּלוֹ אֹר בְּלִי חֶשֶׁף, רוֹצֶה לומר שְׂלֵא יְהִי שְׁתֵּי מְשֻׁמְרוֹת זֶה אַחֵר זֶה, לִילָה יוֹם, כִּי הַלֵּילָה וְהַיּוֹם אֲפִנֵי הַחֲקִמָה כְּשֶׁהַשְּׂפִינָה בְּנֵי אֲדָם בְּאַרְץ, בְּמִקּוֹם שִׁיְהִי בְּמַסַּע הַשְּׁמֶשׁ וְתִגְעוֹתָהּ, לְהִיּוֹת הַיּוֹם לְהַתְּעַסֵּק בּוֹ בְּמַחֲיָתָם וְדָרְכֵיהֶם, וְהַלֵּילָה לְמִנוּחָה וְלְהַשְׁקָט וּלְמַשְׁגֵּל וְלְהַתְּבַדָּד בְּעִצּוֹת וְהַדּוּמָה לָזֶה, אֲבָל הָעוֹלָם הַבָּא אֵין בּוֹ מִכָּל זֶה מְאוּמָה, וְאֵינְנוּ צְרִיף אֵלֵיהֶם בְּלִי סִפְק לִילָה יוֹם, וְכֵן לְמִנוֹת הַחֲדָשִׁים וְהַשְּׁנַיִם, כִּי זֶה אֵינְנוּ בְּעוֹלָם כִּי אִם לְחֶשְׁבוֹן, וּלְשִׁכְרוּת, וּלְצִמָּח הָאֲרֶץ וְהַדּוּמָה לָזֶה, אֵלֶּה שְׁחַלְקָ מֵהַזְּמַן יְהִי לֹא אוֹת, יְהִי עֲלֵיהֶם בּוֹ עֲבוּדָה כִּאֲשֶׁר אֲנִי עֹתִיד לְבָאֵר.

בְּמִקּוֹם הַזֶּה - בעולם הזה. **מִתְקַעֵּ** - מקום להיות בו. **בְּעַת הַיְשׁוּעָה** - בימות המשיח שהם בעולם הזה. **הַמִּתְקַעֵּ הַזֶּה** - עולם הזה. **בְּעִבּוֹר הָאֲוִיר וְכו'** - (ראה פירוש אור עציון). **בֵּין שְׁתֵּי קְצוֹת הָאֵלֶּה** - השמים והארץ. **מַה** - מסוים.